

комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. реком. / Биков В. Ю., Білоус О. В., Богачков Ю. М. [та ін.]. – Київ: Атіка, 2010. – 88 с.

4. Габа І. М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості / І. М. Габа // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2011. – Т. XIII, – Ч. 6. – С. 74–82.

5. Гунько Н. А. Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача / Н. А. Гунько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2014. – № 3. – С. 46–52.

6. Султанова Р. М. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя-логопеда в учебно-педагогической, производственной практике повышенного уровня: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Р. М. Султанова. – Ижевск, 2005. – 226 с.

7. Харченко Н. К. Технологическая модель профессиональной подготовки логопеда в педагогическом вузе: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н. К. Харченко. – Ставрополь, 2003. – 228 с.

8. Шевченко С. Г. Коррекционно-развивающее обучение: организационно-педагогические аспекты: метод. пособ. / С. Г. Шевченко. – Москва: ВЛАДОС, 1999. – 136 с.

9. Lowton D. The changing role of the teaching: consequences for teacher education and training. *Prospects*. 1987. No. 1. pp. 15–18.

10. Shishov S. Monitoring quality in education. *Management planning of education in Russia EU – TAOS: Final reports and policy documents on quality control (higher) education*. Bureau CROSS, Frederiksborg County, AF Forum, 1997. pp. 23–24.

УДК: 378.011.3–051:78.071.2(045)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ– ХОРМЕЙСТЕРІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Юришева Л. В., Коржавих І. М.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Кафедра вокально–хорової підготовки вчителя

Статтю присвячено проблемі професійної підготовки майбутнього педагога–хормейстера вищої школи. Автори розглядають особливості хормейстерської підготовки студентів у педагогічному навчальному закладі. Серед дисциплін музичного циклу диригування є одним із основних предметів. Він є найскладнішим в опануванні та вивченні і необхідним у подальшій роботі в школі. Працюючи вчителем музичного мистецтва, молодший спеціаліст, як правило, веде й позакласну роботу, організовує хори, вокальні ансамблі, різноманітні музичні колективи, та, викладаючи музичне

мистецтво в класі, він не може обійтися без хорошого диригування, адже кожен клас на уроці – це невеличкий хор. Тому курс «Хорове диригування» посідає одне з головних місць у циклі спеціальних дисциплін навчального плану.

Ключові слова: педагог–хормейстер, диригентське мистецтво, диригентсько–хормейстерська справа, техніка диригування, тактування, професійна підготовка майбутнього педагога.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА
БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ХОРМЕЙСТЕРОВ
В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ**

Юрышева Л. В., Коржавых И. Н.

Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета

Кафедра вокально-хоровой подготовки учителя

Статья посвящена проблеме профессиональной подготовки будущего педагога–хормейстера высшей школы. Авторы рассматривают особенности хормейстерской подготовки студентов в педагогическом учебном заведении. Среди дисциплин музыкального цикла дирижирование является одним из основных предметов. Он является сложным в освоении и изучении и необходимым в дальнейшей работе в школе. Ведь, работая учителем музыкального искусства, младший специалист, как правило, ведет и внеклассную работу, организовывает хоры, вокальные ансамбли, различные музыкальные коллективы, и, преподавая музыкальное искусство в классе, он не может обойтись без хорошего дирижирования, ведь каждый класс на уроке – это небольшой хор. Поэтому курс «Хоровое дирижирование» занимает одно из главных мест в цикле специальных дисциплин учебного плана.

Ключевые слова: педагог–хормейстер, дирижерское искусство, дирижерско–хормейстерское дело, техника дирижирования, тактирование, профессиональная подготовка будущего педагога.

**PROFESSIONAL TRAINING FUTURE TEACHERS–
CHOIRMASTER OF TEACHER TRAINING**

Yurysheva L. V., Korzhavykh I. M.

**Communal enterprise «Kharkiv humanitarian–pedagogical academy» the
Kharkiv regional council**

Department of vocal–choral of teacher training

The article is devoted to a problem of professional preparation the future teacher–chorus of higher school. Authors analyses the peqularity of chorus preparation the students at the pedagogical establishment. Among the subjects musical cycle is conducting one of the main subjects. This is the most difficult subject in learning and studying and need further work in school. After working as a teacher of music junior specialist usually conducts and extracurricular activities, organizes choirs, vocal ensembles, various musical groups and, presenting musical

art in the classroom, he can not do without choral conducting, for each class in the classroom – a small choir. Therefore, the rate of «Choral conducting» is one of the important places in the cycle of special subjects of the curriculum. Among the subjects musical cycle is conducting one of the main subjects. Conducting is an important part of musical performance in which most deeply scale and manifested his essence. Conducting – a type of music and performing arts, the management team of musicians in preparation and during a public performance of a musical work. Conducting done conductor. It provides ensemble harmony and excellence of performance, the team seeks to convey his artistic intentions performers, their understanding of the work. Art is based on a specially developed system of hand movements. The important role played in the process of conducting conductor and face, his eyes, facial expressions. Modern conducting requires a conductor of music and theoretical training, small ears, good musical memory, and the active, purposeful will. This is the most difficult subject in learning. The individual form of training in choral conducting class offers great opportunities for the full development of the individual musician. The purpose of conducting classes on the one hand, there is maximum disclosure and teaching creative abilities of students and other education its culture of independent learning of music. Students receive theoretical and technical training on conducting the choir. In class they are conducting mainly acquire necessary techniques and tools conductor technology, exploring diverse and very complex for conducting repertoire, but they have not sufficiently educated practical skills and ability to work with the choir. Future teacher and choirmaster – Head choir through gestures of conducting a chat with the performers, ensuring coherence and ensemble performance excellence, transferring all their artistic intentions and creative idea of the composer. The main task of the teacher–hormeytra is attentive, the most accurate reproduction of the author's intention, the ability to implement it. Nowadays future teacher–hormeystr – a highly educated, high intellectual level of general and musical development people, especially, has the ability to promote the best music samples of national and world music, reveal the content of the work, be professional interpreter and mentor–tutor creative team. An important disciplines in the education of future teacher–hormeystra is «Teaching method of conducting» which teaches students the theoretical and methodological foundations and practical setting, solving artistic problems, familiarization with all means and methods of conducting, education aesthetic qualities as musicians. The preparation of students of art specialties based on personality–oriented learning technologies is the leading position of modern education and necessitates the further development of technologies that would increase the effectiveness of the personality traits of students, ie, those qualities that are the logical result of studies in the future will be an important principle of professional teacher mastery of modern music.

Key word: *teacher–chorus, art conductor, conductor– chorus affair, technology conductor, tacting, professional preparation the future teachers.*

В наш сучасний час в Україні вища освіта має забезпечити загальнокультурну, наукову, фундаментальну і практичну підготовку фахівців.

Мета статті – розкрити шляхи формування особистості майбутнього педагога–хормейстера у вищих педагогічних навчальних закладах.

Диригування є важливою часткою музичного виконавства, в якій найбільш глибоко і масштабно виявляється його суть. Диригування – один із видів музично–виконавського мистецтва, керівництво колективом музикантів в процесі підготовки і під час публічного виконання ним музичного твору. Диригування здійснюється диригентом. Мистецтво засновано на спеціально розробленій системі рухів рук. Важливу роль у процесі диригування грає і обличчя диригента, його погляд, міміка. Сучасне диригування вимагає відповідної музично–теоретичної підготовки, тонкого слуху, хорошої музичної пам'яті, а також активної, цілеспрямованої волі. Цей предмет є найскладнішим в опануванні. Індивідуальна форма навчання на відділенні хорового диригування відкриває великі можливості для різностороннього розвитку особистості музиканта. Метою занять з диригування, з одного боку, є максимальне розкриття творчих і педагогічних здібностей студента, а з іншого – виховання його культури самостійної пізнавальної роботи над музичним твором. Вільна пізнавальна діяльність студента виявляється у цілеспрямованому, свідомому, вольовому виконанні розумової або практичної роботи. Педагог–хормейстр як носій високої художньої культури стає творцем музичного мистецтва, яке покликане відігравати значну роль у формуванні духовної культури студентів.

Хороший педагог–музикант, на думку Д. Б. Кабалеvського, завжди зробить мистецтво своїм помічником у розкритті неосяжних духовних сил студентів [4].

Процес формування самостійності педагога–хормейстра здійснюється поетапно. Спершу – вивчення часткового перенесення художньо–технічних навичок на нові хорові твори, далі поетапний перехід до самостійного добору і варіювання жестів відповідно до виконавських задач, що виникли під час знайомства з новим хоровим твором. Кожне заняття з диригування – це різноманітність видів і методів діяльності, це своєрідна лабораторія творчої думки, креативної діяльності як студента, так і педагога. І важливо не навчити диригувати, а викликати бажання займатися виконавською діяльністю. Справжній викладач не стільки навчає студента, скільки допомагає йому відкрити це в собі.

З питань викладання хорового диригування викладачі педагогічних закладів у своїй навчальній роботі користуються переважно літературою, виданою для музичних училищ і консерваторій. Серед багатьох посібників з диригування в педагогічній практиці найчастіше використовуються Б. Асаф'єва «Про хорове мистецтво», Т. Богданова «Основи хорознавства», О. Коломoeць «Хорознавство», І. Мусін «Техніка диригування», І. Мусін «Мова диригентського жесту», П. Чесноков «Хор та керування їм», Л. Грінзбург «Диригентське виконання» та інші.

У цих працях розробляються теоретичні основи диригентської майстерності, висвітлюються загальні питання викладання диригування, приділяється велика увага техніці диригування. Тому, безумовно, ці праці надають велику допомогу і викладачам педагогічних закладів.

Студенти одержують теоретичну і технічну підготовку з диригування хором. У класі диригування вони переважно опановують необхідні прийоми і засоби диригентської техніки, вивчають різноманітний і досить складний для диригування репертуар, але при цьому у них недостатньою мірою виховуються практичні навички і вміння роботи з хором.

Майбутній педагог–хормейстер – керівник хорového колективу з допомогою диригентських жестів має спілкуватися з виконавцями, забезпечуючи ансамблеву злагодженість і технічну досконалість виконання, передаючи всі свої художні наміри і творчий задум композитора. Основним завданням педагога–хормейстра є уважне, максимально точно відтворення авторського задуму, уміння його реалізувати. У наш час майбутній педагог–хормейстер – це високоосвічена, з високим інтелектуальним рівнем загального та музичного розвитку людина, яка, володіє вмінням пропагувати найкращі музичні зразки вітчизняної і світової музичної культури, розкривати зміст твору, бути професійним інтерпретатором, а також наставником–вихователем творчого колективу. Важливою навчальною дисципліною у вихованні майбутнього педагога–хормейстра є «Методика викладання диригування», що навчає студента теоретичним і методико–практичним засадам постановки, вирішення художніх завдань, ознайомлення з усіма засобами та способами диригування, виховання естетичних якостей в музикантів. Теорію диригування можна порівняти з мовною грамотою. Для того, щоб навчитися добре писати і читати, потрібно знати правила правопису і практику їх використання.

Для того, аби навчитися професійно диригувати, потрібно знати не тільки теорію диригування, але й уміло її поєднувати з практикою. Знання теорії диригування є не самоціллю, а необхідною умовою вдосконалення диригентської практики. Існує думка, що теорія повинна йти попереду практики. У цьому контексті фундатор теорії диригування Г. Шерхен зазначає про необхідність першочергового засвоєння «техніки диригування до дрібних деталей, перш ніж учень уперше стане за диригентський пульт» [7, с. 631].

Щоб виразити ідею музики, створити музичний образ, необхідно підключити фантазію, уяву, мислення – весь творчий потенціал художника–виконавця. Педагог–хормейстер без індивідуального художнього мислення, який боїться відійти від звичного стереотипу, шаблону – слабкий музикант; такий диригент буде лише відтворювати нотний текст, написаний композитором, робити все вірно, але бездушно й механічно. У кого немає такої художньої основи, підкріпленої знаннями, почуттями і хистом творчого втілення задуманого, той не може називати себе педагогом–хормейстром. Хист емоційного впливу великою мірою визначає талановитість педагога–хормейстра. Вища ступінь пізнавального інтересу до музики пов'язана з

розвитком музичних почуттів, потреби використання знання, вміння на практиці (слухання, спів), в самостійних заняттях музикою (збирання фонотеки, відеотеки, читання літератури про музику), тобто в музичному самоосвіті й самовихованні.

Питання підготовки студентів мистецьких спеціалізацій на основі особистісно орієнтованих технологій навчання є провідним положенням сучасної освіти і викликає необхідність подальшого опрацювання таких технологій, які підвищили б ефективність формування власних якостей студентів, тобто тих якостей, що є логічним результатом навчання і в майбутньому стануть важливим принципом професійної майстерності сучасного вчителя музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні. Історія. Теорія: Підручник / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Безбородова Л. Дирижирование / Л. Безбородова. – М. : Просвещение, 1990. – 156 с.
3. Гайдамака В. Сповитий вітрами / В. Гайдамака – П. : Дексі-прінт, 2004. – 188 с.
4. Кабалевский Д. Дорогие мои друзья. – М. 1977. – 109 с.
5. Ляшенко І. Проблеми дальшого розвитку музичної культури підростаючого покоління / І. Ляшенко // Музика в школі : збірник статей. – Вип. І. – К. : Музична Україна, 1981. – С. 3–10.
6. Сагайдак Г. М. Підвищення ефективності занять з диригування в процесі підготовки вчителя музики в педагогічному інституті / Г. М. Сагайдак // Музика в школі : збірник статей. – Вип. 7. – К. : Музична Україна, 1972. – С. 25–31.
7. Теплов Б. Психология музыкальных способностей [Избранные труды в 2-х т.] / Б. Теплов. – М. : Музыка, Т.1 – 1985. – 319 с.
8. Шерхен Г. Дирижерское исполнительство: Практика. История. Эстетика / под. ред. Лео Гинзбурга / Г. Шерхен. – М., 1975. – 631 с.

НАШІ АВТОРИ

Абасалієва Оксана Миколаївна, доктор психол.наук, професор, завідувач кафедри психології ПНПУ імені В.Г.Короленка.

Бельмаз Ярослава Миколаївна, зав. кафедри іноземної філології КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Васьков Юрій Вадимович, доктор педагогічних наук, доцент, зав. кафедри теорії та методики фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Діте Людмила Анатоліївна, ст. викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Дубовська Ольга Леонідівна, викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Жукова Оксана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Коваленко Оксана Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практики усного і писемного мовлення ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Коржавих Ірина Миколаївна, ст. викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Корчма Сергій Володимирович, магістрант факультету педагогічної освіти КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Малєєв Віктор Миколайович, ст. викладач кафедри фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, керівник фізичного виховання академії.

Наливайко Олексій Олексійович, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Нікольський Сергій Борисович, кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Пономарьова Галина Федорівна, доктор педагогічних наук, професор, академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти, заслужений працівник народної освіти України, Почесний громадянин Харківської обласні, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Прокопенко Ірина Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, керівник науково-методичного тренінгового центру соціального і професійного розвитку людини ХНПУ імені Г. С. Сковоро.

Соболева Олена Дмитрівна, заслужена артистка України, доцент кафедри вокально-хорової підготовки вчителя КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Степанець Іван Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.